

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Foto: Valöbranten, september 2009. © Länsstyrelsen.

Beverandeplan för Natura 2000-området Valö SE0230314

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Syftet är att hejda utrotningen av djur och växter samt att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Utpekandet av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att bevara de utpekade värdena i områdena långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar i vårt land regelbundet cirka 60 av de fåglar som listas i bilaga 1 i fågeldirektivet.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta görs i särskilda bevarandeplaner, men beskrivningen kan också ingå i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen finns en beskrivning av området med bevarandesyfte och bevarandemål för de naturtyper och arter som ska bevaras, och det ska framgå hur skyddet kan bidra till en gynnsam bevarandestatus för naturtyperna och arterna. Även hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska beskrivas. Bevarandeplanen underlättar förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken genom att den ger viktig information om området till bland annat markägare, myndigheter, exploatörer och naturvårdsförvaltare.

Bevarandeplanen utarbetas och fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Det gäller även för de bevarandeåtgärder och den naturvårdsskötsel som kan krävas för att bevara värdena, i den mån markägare eller andra brukare inte har möjligheten eller skyldigheten via andra lagar eller avtal att göra detta (till exempel miljöersättningar). Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras - den är ett "levande dokument". Det gör det möjligt för alla att bidra med ny kunskap och synpunkter genom att kontakta Länsstyrelsen.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Framtida naturvårdsarbete kan komma att leda till ytterligare ny kunskap som i sin tur kan leda till behov av justeringar av Natura 2000-områdets gränser, naturtyper eller arter. Vid förvaltning och tillståndsprövning är det viktigt att utgå från de befintliga värdena, inte bara de regeringsgodkända, varför det är av vikt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit bli regeringsgodkända ännu.

Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av till exempel skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Reglerna enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller i Natura 2000-områden.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller utpekade arter i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön eller utpekade arter i området. Det är påverkan på de naturmiljöer och/eller arter som skyddas i området som är grunden för prövningen oavsett var källan till störningen ligger geografiskt. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29 §§). Tillståndskravet aktualiseras när en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt, det vill säga när det finns risk för skada.

Länsstyrelsen Östergötland

Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i Natura 2000-området behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls dock samråd med Skogsstyrelsen istället. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben (lansstyrelsen.se/ostergotland) eller kontakta en handläggare (växel: 010-223 50 00).

För verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för naturvårdsskötsel och naturvårdsförvaltning av ett Natura 2000-område, i syfte att långsiktigt bevara de naturtyper och/eller arter som skyddas, krävs inte tillstånd.

Innehåll

Området Valö	5
9010 – Taiga.....	8
9020 – Nordlig ädellövskog.....	8
9180 – Ädellövskogsbranter	9
Kartor	10
Dokumentation	10

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0230314 Valö

Kommun: Kinda

Områdets totala areal: 33,9 hektar

Markägarförhållande: Privat

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2018-12-18

Regeringsbeslut, historik:

Regeringen föreslår att området är av gemenskapsintresse (pSCI): 2002-01

Fastställts som ett område av gemenskapsintresse (SCI): 2005-01

Regeringen förklarar området som ett särskilt bevarandeområde (SAC): 2011-03

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

9010 – *Taiga

9020 – *Nordlig ädellövskog

9180 – *Ädellövskogsbranter

*) = Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura 2000-bevarandearbete

Området

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper och arter som förekommer i området.

Prioriterade bevarandevärden:

Syftet med Natura 2000-området Valö är att bevara och vidareutveckla naturvärden knutna till de gamla lövskogarna med inslag av ädellövträd.

Motivering:

Området har höga naturvärden knutna till den gamla lövskogen. Flera rödlistade arter och signalarter av bland annat lavar och svampar förekommer. Även områdets flora är relativt förhållandevis fin.

Prioriterade åtgärder:

Området ska till stor del lämnas för fri utveckling men bortröjning av yngre gran och annan igenväxning ska vid behov genomföras för att gynna framför allt de äldre lövträden.

Beskrivning av området

Området är beläget utefter Valöbranten som ligger strax öster om det lilla samhället Björkfors i Kinda kommuns östra del. Natura 2000-området ligger i naturreservatet som också heter Valö. De höga branterna störtar nära 100 meter ned mot sjön Björkern. I och nedanför branterna växer äldre lövdominerad skog med inslag av gran. Ek, asp, lind, alm och björk är vanliga trädslag här. Ovan branten samt längst västerut i området finns yngre lövskog med liknande trädslagssammansättning. I östra delen finns ett lite flackare parti där det finns en ek-hassellund samt mera grandominerade bestånd med relativt stora inslag av asp och någon enstaka ek och hassel.

Vad kan påverka området negativt

Exempel på gemensamma hotbilder för områdets utpekade skogliga naturtyper (9010, 9020, 9180) är:

- Exploatering i eller i närheten av området.
- Avverkning, röjning, gallring utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller borttages. Även åtgärder i intilliggande områden kan vara skadliga genom att de påverkar lokalklimatet i beståndet av intresse. Undantag kan finnas där åtgärder syftar till att utveckla något annat naturvärde.
- Produktionshöjande åtgärder i skogsbruket, exempelvis gödsling, markberedning, dikning, plantering och användandet av främmande trädslag.
- Inväxande gran och annan igenväxning kan vara ett hot mot naturvärden.
- Markskador och dikning. Förutom den mekaniska skadan kan hydrologin påverkas och naturtypen förändras. Detta gäller större markskador, medan tramp sällan är negativt.
- Fragmentering. På landskapsnivå utgör fragmentering ett betydande hot genom att partier med äldre skog förekommer allt mer isolerat och splittras upp i mindre områden genom avverkningar.
- Nedfall av kemiska ämnen. Vissa kemiska ämnen har förmågan att direkt skada organismer, men kan också påverka hela naturmiljön. Så har till exempel vissa kväveföreningar den effekten att de är skadliga för svampar.
- Brist på dynamik. Arterna förekommer ofta bara i några få stadier i skogens utveckling. Om de dynamiska krafterna inte får verka kan det i landskapet uppstå brist på något av dessa stadier, med följd att de ingående

Länsstyrelsen Östergötland

arternas habitat försvinner. Detta gäller bland annat klimat- och väderfenomen, översvämningar och utbrott av vissa skadeorganismer.

- Älg och annat vilt kan motverka återväxt av lövträd.
- Nya sjukdomar och skadeorganismer som redan är införda eller riskerar att bli ett problem om de införs.

Områdets bevarandeåtgärder

Tabell 1: En generell sammanställning av bevarandeåtgärder omnämnda i den aktuella bevarandeplanen.

Bevarandeåtgärd	När	Var	Prioritet
Bortröjning av yngre gran och annan igenväxning	Vid behov	Åtminstone i samtliga utpekade skogsnaturtyper (9010, 9020, 9180)	1

Reglering av skydd och skötsel:

Skydd och skötsel är reglerat i naturreservatets beslut (Valö naturreservat, 2006) och skötselplan (fastställd 2006). Skötselplanen anger generellt åtgärder som gynnar eller bibehåller naturvärdena som Natura 2000-området syftar till att bevara.

Eftersom skogsbruksåtgärder är förbjudna enligt reservatsbeslutet så bör det inte bli aktuellt med samråd med Länsstyrelsen angående skogsbruksåtgärder inom Natura 2000-området. Eventuellt kan andra åtgärder, som anläggning för friluftsliv eller åtgärder vid anläggning kräva samråd om åtgärderna riskerar att skada utpekade naturvärden i Natura 2000. Avverkning av träd som ligger utanför Natura 2000-området men som kan ha höga naturvärden kräver samråd med Länsstyrelsen.

Bevarandeåtgärder:

För mer ingående och specifika bevarandeåtgärder se skötselplanen för Valö naturreservat. Nedan finns de övergripande åtgärderna som behövs i området.

Större delen av området kommer ha en fri utveckling. I delar av området kommer vid behov en del yngre gran och annan igenväxning att röjas bort som lövgynnande åtgärd samt frihuggning kring en del ljuskrävande ädellövträd.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Bevarandestatus beskriver läget för naturtyperna i landet som helhet, medan bevarandetillståndet beskriver aktuellt läge inom Natura 2000-området. Dessa beskrivs närmare under respektive naturtyp längre fram i planen. Här redovisas en sammanställning av bevarandetillståndet inom området.

Tabell 2: Naturtypsareal och förekomst av Natura 2000-arter (ej fåglar) inom Natura 2000-området. **Blå färg** innebär en förändring av art- eller arealförekomst jämfört med regeringsgodkända uppgifter angivna inom parentes. Länsstyrelsen kommer att föreslå förändringarna vid lämpligt tillfälle. *) = Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura 2000-bevarandearbete. Prioriteringen kan skilja sig från prioriteringen i det specifika området.

Naturtyp/art	Hektar/Förekomst	Bevarandetillstånd	Sida
9010 - *Taiga	1,9 (2,0)	Gynnsamt	8
9020 - *Nordlig ädellövskog	2,4 (2,9)	Tillfredsställande	8
9180 - *Ädellövskog i branter	4,8 (5,16)	Gynnsamt	9
Annan naturtyp	24,8		
Total areal	33,9		

Uppföljning

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp.

Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

9010 – Taiga

Nuvarande arealen 1,9 ha är inte fastställd i regeringsbeslut

Arealen 2,0 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen förekommer främst i den boreala zonen på fuktiga näringsrika marker till torra och näringsfattiga. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 30–100 % och utgörs av gran, tall, björk, asp, rönn och sälg, ibland även med inslag av andra inhemska arter. Naturtypen taiga innefattar även brandfält och stormfällningar som då kan innebära en lägre krontäckning. Naturtypen består av äldre naturskogsartade barrskogar samt naturliga successioner efter större störningar. Det kanske viktigaste elementet för naturtypen är den döda veden som hyser en lång rad vedlevande svampar och insekter, dessutom är veden födosöks- och boplatser för många fågelarter. Naturtypen delas vanligen in i flera olika undergrupper beroende på dominerande trädslag samt successionsstadier.

Bevarandemål

Utbredningen av taiga (9010) är minst 1,9 hektar. Trädskiktet är flerskiktat och har en naturlig föryngring. Gamla träd och olika former av död ved förekommer frekvent. Det finns även fortsättningsvis större lövinslag i skogen. Populationerna hos de för naturtypen typiska arterna minskar inte påtagligt över tid.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Naturtypen (9010) förekommer i hela landet med tyngdpunkten av utbredningen i den boreala zonen. Marker som normalt brukas som produktionsskogar tillhör ofta naturtypen taiga och det är endast i de fjällnära regionerna som det finns kvar betydande områden med äldre skog i sena successionsstadier. Naturtypen taiga (9010) har en negativ utveckling eftersom skogsbruket i marker med höga naturvärden och fjällnära skog fortsätter, dessutom har intresset för biobränslen, skogsgödsling och skogsodling med främmande träddarter ökat under senare år. Samtidigt har hänsynen vid skogsavverkning ökat och arealen skyddad skog har utökats. År 2013 var förekomstarealen av taiga i den boreala regionen 1 330 000 hektar och för att naturtypen 9010 ska uppnå gynnsam bevarandestatus behövs det uppskattningsvis 3 500 000 hektar. Bevarandestatusen för naturtypen taiga (9010) är idag dålig i den boreala regionen och utvecklingen är övervägande negativ.

Bevarandetillståndet för naturtypen i Natura 2000-området bedöms vara gynnsamt eftersom skogen är rik på olika strukturer, bland annat olika arter av gamla träd och död ved.

9020 – Nordlig ädellövskog

Nuvarande arealen 2,4 ha är inte fastställd i regeringsbeslut

Arealen 2,9 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Nordlig ädellövskog karakteriseras av kontinuitet av lövträd (främst ädellövträd) av en varierande ålder, inklusive gamla träd. Naturtypen har en krontäckning på 50–100 %, där ädellövträd utgör normalt minst 50 % av grundytan. Viktiga komponenter i trädskiktet är ek, alm, ask, lind och lönn. Ingen av dessa utgör mer än 50 % av grundytan. Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli, naturskog eller likna naturskog med avseende på egenskaper och strukturer. Den ska ha påverkats av till exempel plockhuggning, bete eller naturlig störning. Det ska finnas gamla träd, död ved, i form av grenar, torrträd, hålträd, lågor m.m. av olika trädslag och i olika

Länsstyrelsen Östergötland

nedbrytningsstadier, och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Förekomst av död ved, gamla och grova träd är viktig för vissa lavar, mossor och svampar, samt för insekter och landmollusker. Artsammansättningen varierar med skogens slutenhet. Naturvärdena i skogar som varit ohävdade under en längre tid utvecklas till stora delar genom naturlig dynamik vilket omfattar mindre naturliga störningar.

Bevarandemål

Arealen nordlig ädellövskog (9020) ska vara minst 2,4 hektar. Trädskiktet är olikåldrigt och flerskiktat. Gamla träd och olika former av död ved förekommer frekvent. Skogen domineras av ädellövträd och det sker en förnygring av nya ädellövträd. Populationerna hos de för naturtypen typiska arterna minskar inte påtagligt över tid.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Näringsrika granskogar förekommer i den alpina och boreala regionen i Sverige. Andelen död ved och gammelskog i skogsmark har ökat något under det senaste decenniet men trots detta är de befintliga arealerna av naturtypen näringsrika granskogar fortfarande små och avverkning av värdefulla naturskogor fortgår. Det är dock mycket positivt att hänsynstagande till naturvärden vid skogsavverkning har ökat och arealen skyddad skog fortfarande ökar. År 2013 var förekomstarealen av naturtypen i den boreala regionen 74 600 hektar och för att naturtypen ska uppnå gynnsam bevarandestatus behövs det uppskattningsvis 300 000 hektar. Bevarandestatusen för naturtypen näringsrika granskogar (9050) anses idag som dålig i den boreala regionen.

Bevarandetillståndet för naturtypen vid Natura 2000-området bedöms som tillfredsställande. Bland annat den relativt låga förekomsten av död ved gör att naturtypen inte riktigt når upp till ett gynnsamt tillstånd.

9180 – Ädellövskogsbranter

Nuvarande arealen 4,8 ha är inte fastställd i regeringsbeslut

Arealen 5,2 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen omfattar blandskog med lind, ask, alm, lönn och ek på sluttande marker, exempelvis skredmarker, eller i raviner. Skogstypen förekommer på kalkrika, men ibland även silikatrika jordar. Den omfattar både kalla och fuktiga miljöer med skuggtoleranta arter och torra, varma miljöer som ofta domineras av lind. I denna naturtyp finner man vanligen en stor variation vad gäller trädslag, arter och struktur, främst beroende på skiftande naturgivna förutsättningar såsom hydrologi och terräng.

I sitt mest utvecklade stadium kännetecknas naturtypen av en stor åldersfördelning och trädslagsblandning med inslag av gamla träd. I gynnsamma fall kännetecknas artstocken av ett stort inslag av epifyter hemmahörande i sena successionsstadier. Buskskiktet är ofta väl utvecklat och fältskiktet är ofta av ört-typ. Artrik flora och fauna återfinns i både skuggiga och solexponerade lägen.

Trädskiktets krontäckningsgrad är 30-100 % och i normalfallet utgör de ingående ädellövträden minst 50 % av ytan. Inslaget av triviallövträd kan vara stort till följd av någon form av störning eller tidigare upphörd hävd. I sena successionsstadier är dessa skogar ofta slutna och täta men naturtypen kan också befinna sig i tidiga successionsstadier då skogen är betydligt glesare till följd av störningar.

Bevarandemål

Arealen nordlig ädellövskogsbranter (9180) ska vara minst 4,8 hektar. Trädskiktet är olikåldrigt och flerskiktat. Skogen är lövdominerad med mycket ädellövträd såsom ek, lind, alm och lönn. Det sker en förnygring av nya

ädelövträd. Gamla träd och olika former av död ved förekommer frekvent. Populationerna hos de för naturtypen typiska arterna minskar inte påtagligt över tid.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Naturtypen (9180) förekommer inom hela kontinentala och boreala regionen. Andelen ädelövträd i skogsmark har ökat något under det senaste decenniet men trots detta är de befintliga arealerna av naturtypen ädelövskog i branter fortfarande små och avverkning av värdefulla ädelövsmiljöer fortgår. Det är dock mycket positivt att hänsynstagande till naturvärden vid skogsavverkning har ökat och arealen skyddad skog fortfarande ökar. År 2013 var förekomstarealen av naturtypen i den boreala regionen 1 500 hektar och för att naturtypen ska uppnå gynnsam bevarandestatus behövs det uppskattningsvis 3 000 hektar. Bevarandestatusen för naturtypen ädelövskog i branter (9180) anses idag som dålig i den boreala regionen.

Bevarandetillståndet för naturtypen i Natura 2000-området bedöms vara gynnsamt. Skogen har urskogsartad prägel och har gott om strukturer som gamla träd och död ved.

Kartor

Kartor som visar områdets läge, yttergränser, naturtypernas utbredning, kända forn- och kulturlämningar, samt äldre ekonomiska kartor finns sist i planen.

Dokumentation

Webbsidor/databaser:

Artportalen, <https://www.artportalen.se>, (2018-05-07).

Länsstyrelsen Östergötland, <http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland>, (2018-01-18).

Naturvårdsverket, <http://www.naturvardsverket.se/>, (2018-01-18).

Skyddad natur, <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>, (2018-01-18).

Skogsstyrelsen, <https://skogskartan.skogsstyrelsen.se/skogskartan/>, (2018-01-18).

Riksantikvarieämbetets fornminnesregister, <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, (2018-05-08).

Dokument:

ArtDatabanken. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken SLU, Uppsala.

Naturvårdsverkets vägledningsdokument för habitat och ArtDatabankens vägledningar för arter.

Wenche Eide (red.), Arter och naturtyper i habitatdirektivet - bevarandestatus i Sverige 2013, ArtDatabanken SLU, Uppsala, 2014.

Bevarandeplan för Valö Natura 2000-område, fastställd 2003.

Skötselplan för Valö naturreservat, fastställd 2006.

Beslut om bildande av Valö naturreservat, 2006-05-03.

Topografisk karta

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 2,5 5 10
Kilometer

 Natura 2000-området

Översiktskartan visar att Natura 2000-området ligger öster om Kisa intill sjön Björkern.

Ekonomisk karta

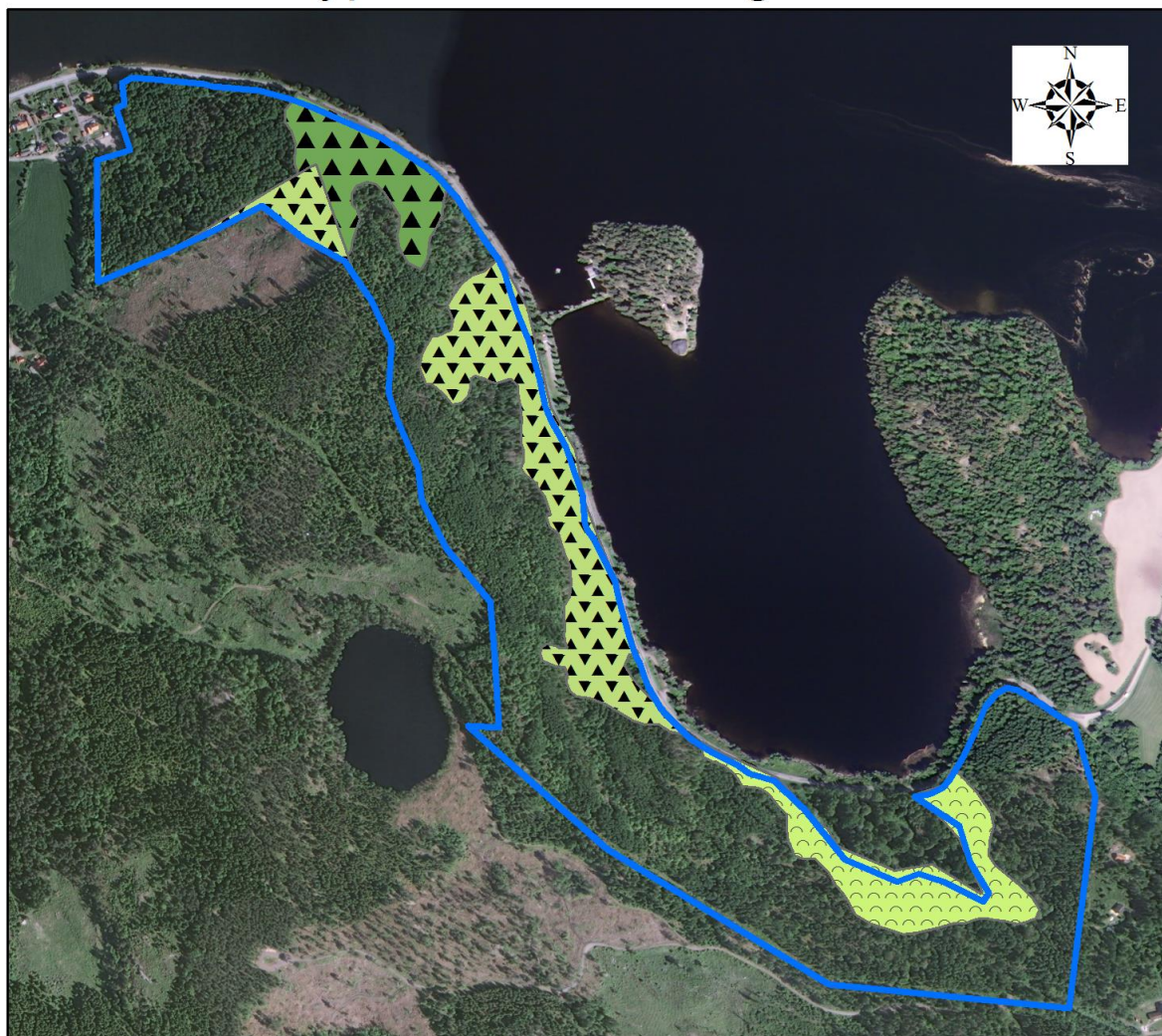
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 0,25 0,5 1
Kilometer

 Natura 2000-området

Fastighetskartan visar yttergränserna för Natura 2000-området. Yttergränserna är desamma som för naturreservatet med samma namn.

Natura 2000-områdets avgränsningar och N2000-naturtypernas utbredning

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 200 400 800
meter

- Natura 2000-området
- 9010 - Taiga
- 9020 - Nordlig ädellövsskog
- 9180 - Ädellövsskog i branter

Flygfotot visar naturtypernas utbredning i området. Merparten av Natura 2000-området består av icke-naturtypsklassade habitat.

Ekonomisk karta från 1930- och 40-talet

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 0,25 0,5

1

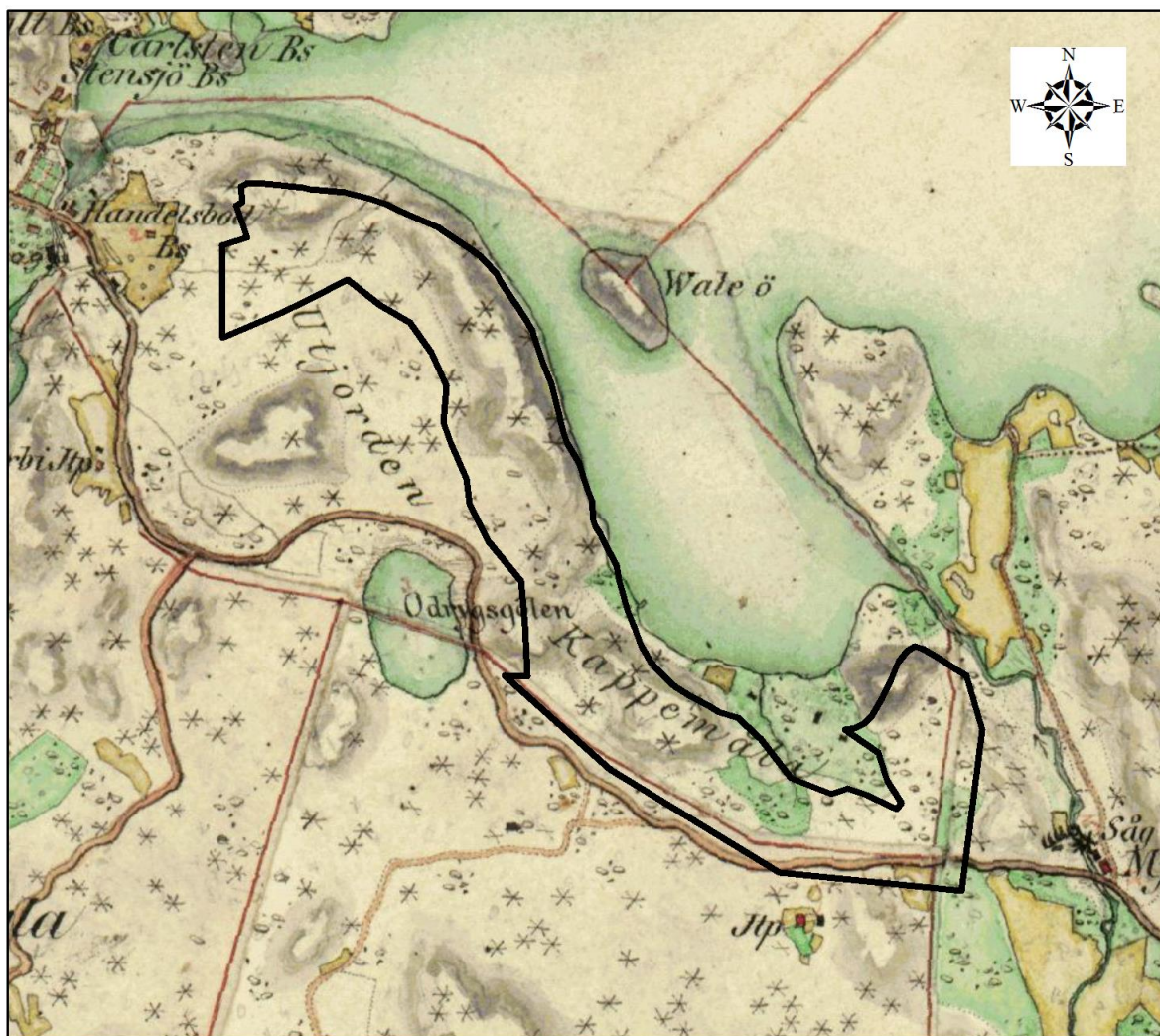
kilometer

Natura 2000-området

Den ekonomiska kartan från 30- och 40-talet visar att området kring Natura 2000-området sett ut på liknande sätt som idag. Ett exempel på en skillnad är att nordvästligaste delen av Natura 2000-området då inte var så skogsklädd.

Häradskarta

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 0,25 0,5 1 kilometer

 Natura 2000-området

Häradskartan, från omkring slutet av 1800-talet, visar att området varit till största delen skogsklädd men att det funnits ett visst inslag av lövängar/slätterängar.

Gul mark är åker, grön är slätteräng, vit är utmark (skog och hagmark) och blågrön är vatten. Små stjärnor visar var marken är barrträdsklädd och små ringar var den är lövträdsklädd.